

KLAIPĖDOS „GILIJOS“ PRADINĖ MOKYKA

Autorius, kvalifikacinė kategorija	Daiva Lukauskienė, pradinio ugdymo mokytoja metodininkė
Pavadinimas	„Diferencijavimo ir individualizavimo aspektai pasaulio pažinimo pamokose atsižvelgiant į mokinių mokymo(si) poreikių įvairovę“
Dalykas arba sritis	Pasaulio pažinimas 3-4 klasėms.
Geros mokyklos koncepcijos veiksnys, su kuriuo siejama metodinė rekomendacija (tinkamą palikti)	Ugdymas (mokymas).
Adresatas (kam skirta, tinkamą palikti)	Pradinio ugdymo pedagogams.
Mokiniai (nurodyti), kuriems gali būti taikoma, aprašyta metodinė rekomendacija	3-4 klasių mokiniams.
Sąsajos su projektu „Kokybės krepšelis“ (tinkamą palikti)	Parengta asmenine iniciatyva, įgyvendinant idėją, kilusią dalyvaujant projekte.
Sukūrimo data	2021 – 11- 18

Anotacija. Diferencijavimas – ugdymo turinio pritaikymas skirtingų gebėjimų mokiniams. Diferencijuoto mokymo sistema – tai nuolatinio, besikeičiančio mokymo diferencijavimo kaip proceso rezultatas. Svarbu žinoti mokinių poreikius, sugebėjimus, interesus, turimą patirtį ir mokymo/ mokymosi stilius. Ši diferencijavimo/ individualizavimo sistema taikoma pasaulio pažinimo pamokose formuluojant pamokų uždavinius ir skiriant namų darbus. Dirbant šiuo būdu leidžiame mokiniams iš dalies kontroliuoti savo mokymąsi – pasirinkti ko jie nori arba ką jie nori išmokyti. Sistema orientuota į mokinių gebėjimus, nes kiekvienas vaikas gali rinktis veiklas pagal savo mokymosi lygį. Pasiekimų rezultatus mokiniai fiksuoja kaupiamojo įsivertinimo lentelėse.

Diferencijavimas – tai ugdymo tikslų, uždavinių, mokymo ir mokymosi turinio, metodų, mokymo(si) priemonių, mokymosi aplinkos, vertinimo pritaikymas mokiniams, atsižvelgiant į jų skirtumus.

Diferencijavimo būdai:

horizontalus - mokinių pasirinkimai nesusiję su vertinimu, sukuria laisvės pojūtį ir nėra užprogramuoti;

vertikalus - pasirinkimai susiję su vertinimu, „užprogramuoti“ ugdyti, sukuria laisvės pojūtį, skatina išorinę motyvaciją;

mišrus - horizontalaus pobūdžio uždavinys nusakytas su vertikalaus uždavinio vertinimo kriterijais .

Uždavinio pasiekimų lygiai: aukštesnysis, pagrindinis, patenkinamas pagal mokomuosius dalykus, aprašyti Pradinio ugdymo bendrosiose programose. Vilnius, 2008 m. Pamokos uždavinio diferencijavimas pagal pateiktus ir pasirinktus kriterijus: apimtis/kiekis, turinys/kokybė, tempas, darbo pobūdis.

Kaupiamasis įsivertinimas- tai pasiekimų fiksavimas pagal pasiektus diferencijuotus/ individualizuotus uždavinius.

Diferencijavimo/ individualizavimo sistemos tikslas- kelti mokinių mokymosi motyvaciją ir pasiekimų lygį diferencijuojant pamokos uždavinius ir namų darbų užduotis pasaulio pažinimo pamokose.

Diferencijavimo/ individualizavimo sistema skirta pradinio ugdymo trečių ir ketvirtų klasių mokytojams, kurie ugdymo turinį pritaiko skirtingų gebėjimų mokiniams. Mokiniai tokiose pamokose žino savo mokymosi tikslus ir mokosi, kad juos pasiektų. Jie žino, ką reikia gerai atlikti užduotis ir siekia kuo aukštesnių gebėjimų.

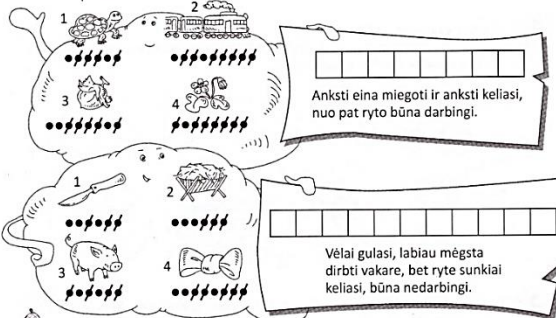
Aprašymas ir pavyzdžiai

Diferencijavimo/ individualizavimo sistema pasaulio pažinimo pamokose siejama su dalyko turiniu. Pirmiausia pasirenkama dalyko tema. Pvz.: Kodėl miegame? (Pasaulio pažinimo vadovėlis „Šok“ serijos „Gilė“ 3 kl. Nr. 1, p. 29- 30). Pagal šios temos dalykinį straipsnelį sukūriami 5 klausimai apie miegą:

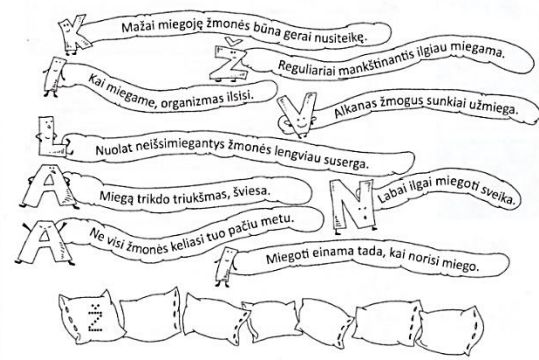
1. Kas yra miegas?
2. Koks būna žmogus, kuris yra neišsimiegojęs?
3. Kodėl reikia miegoti?
4. Kiek valandų per parą turi miegoti suaugusieji?
5. Kiek valandų per parą turi miegoti vaikai?

Šia tema parenkamos užduotys pratybose:

3 Išspręsk rebusus ir sužinosi, į kokias dvi grupes skirstomi žmonės pagal tai, kuriuo paros metu jie būna darbingesni. Atsakymus įrašyk į sakinius. Perskaityk gautus teiginius. Kaip manai, kuriai grupei tu priklausai?

4 Nuspalvink, tavo manymu, teisingus teiginius. Raidės, kuriomis sužymėti šie teiginiai, surašyk ant pagalvėlių, bet taip, kad gautum žodį, nusakantį, kaip jaučiasi gerai pailsėję žmonės.

Sukuriamas diferencijuotas pamokos uždavinys:

Vertikalus diferencijavimo uždavinys (Apimtis/ kiekis, turinys/ kokybė) :

- **Aukštesnysis lygis-** remiantis dalykiniu tekstu teisingai atsakyti į 5 klausimus.
- **Pagrindinis lygis-** remiantis dalykiniu tekstu teisingai atsakyti į 4 pasirinktus klausimus.
- **Minimalus lygis-** teisingai atlikti užduotis lape apie miegą.
- Pritaikyta programa- su mokytojos pagalba teisingai atlikti 1 pasirinktą užduotį lape.

Mokiniams pamokos pradžioje pateikiamas uždavinys. Kiekvienas mokinys pasirenka tą uždavinio lygį, kurį sugebės pasiekti šioje pamokoje. Atlikus užduotis vyksta pasitikrinimas, kaip pavyko pasiekti išsikeltą tikslą. Pasiektas lygis fiksuojamas kaupiamąjo įsivertinimo lentelėje.

Užduodant namų darbus pateikiamas mišraus diferencijavimo užduotys, kurios skirtingos. Prie kiekvienos veiklos yra nurodyti kriterijai, į ką reikia atkreipti dėmesį atliekant pasirinktą užduotį (Apimtis/ kiekis, turinys/ kokybė):

- Sukurti miego higienos taisykles, kurios orientuotos į sveiką gyvenimo būdą.
- 5 dienas pildyti lentelę apie savo miegą (valandos per parą) ir nubraižyti diagramą. Parašyti išvadą apie savo miegą. Pateikti rekomendaciją.

- Išmokti išsamiai atpasakoti dalykinį tekstą „Kodėl miegame?“.

Kitą pamoką skiriamas laikas namų darbų pristatymui ir apklausai.

Gerosios patirties pavyzdžiai.

Vertikalaus diferencijavimo uždavinio pavyzdys. Pasaulio pažinimo pamoka 3 klasėje apie varliagyvius (Pasaulio pažinimo vadovėlis „Šok“ serijos „Gilė“ 3 kl. Nr. 1, p. 58- 59). Remiantis dalykiniu tekstu sukūriami 4 klausimai ir nebaigti sakiniai .

► Klausimai ir teiginiai:

► 1. Varliagyviams priskiriamos:

1. [ ] 2. [ ] 3. [ ] 4. [ ] 5. [ ]

► 2. Kur veisiasi varliagyviai?

► 3. Kuo minta varliagyviai? [ ] , [ ]

► 4. Varlės vystymosi stadijos: 1. [ ] 2. [ ]
3. [ ]

Iškeliamas diferencijuotas vertikalaus pobūdžio uždavinys, kuris orientuotas į tempo, kokybės ir apimties kriterijus:

- **Aukštesnysis lygis:** remiantis vadovėlio informacija ir turimomis žiniomis per 15 minučių teisingai atsakysiu į pateiktus keturis klausimus ar teiginius apie varliagyvius.
- **Pagrindinis lygis:** remiantis vadovėlio informacija ir turimomis žiniomis per 15 minučių teisingai atsakysiu į pasirinktus tris klausimus arba teiginius apie varliagyvius.
- **Minimalus lygis:** remiantis vadovėlio informacija ir turimomis žiniomis per 15 minučių teisingai atsakysiu į pasirinktus du klausimus arba teiginius apie varliagyvius.
- Pritaikyta programa: per 15 minučių nupiešiu varlės vystymosi stadijas. (Ši uždavinio dalis nerašoma lentoje, o asmeniškai nusakoma mokiniui, kuris dirba pagal pritaikytą programą).

Mokinys renkasi tą veiklą, kuri yra tinkama jo gebėjimams ir per 15 minučių randa atsakymus dalykiniame tekste apie varliagyvius. Juos užrašo į sąsiuvinį. Po to vyksta pasitikrinimas. Mokiniai skaito atsakymus ir renka taškus už teisingai atliktas užduotis.

Horizontalaus diferencijavimo uždavinio pavyzdys. Pasaulio pažinimo pamoka 4 klasėje apie tiltus (Pasaulio pažinimo vadovėlis „Šok“ serijos „Gilė“ 4 kl. Nr. 1, p. 24- 25) . Iškeliamas diferencijuotas horizontalaus pobūdžio uždavinys:

- Remiantis dalykiniu tekstu ir turimomis žiniomis per 20 minučių sukurti 8 klausimus apie tiltus.

- Remiantis dalykiniu tekstu ir turimomis žiniomis dirbant poroje per 20 minučių sukurti kryžiažodį apie tiltus.
- Remiantis dalykiniu tekstu ir turimomis žiniomis per 20 minučių užpildyti lentelę apie tiltus;

Nr.	Tilto pavadinimas	Kaip statomas?	Piešinys

Kiekvienas mokinys pasirenka tą veiklą, kuri jam labiausiai patinka. Po to vyksta darbų pristatymas. Sukurtus klausimus užduoda klasės mokiniams. Kryžiažodžius surenka mokytoja, patikrina ir parengia padalomą medžiagą kitai pamokai. Užpildytas lenteles pasitikrina tarpusavyje ir išrenka informatyviausią, ją pristato visai klasei.

Mišraus diferencijavimo uždavinio pavyzdys. Pasaulio pažinimo pamoka 4 klasėje „Kaip žmogus keičia aplinką. (Pasaulio pažinimo vadovėlis „Šok“ serijos „Gilė“ 4 kl. Nr. 1, p. 32- 33) Pateikiamas diferencijuotas uždavinys, kurioje išvardintos trys veiklos su atlikimo kriterijais. Įsivertinat kreipiamas dėmesys į pateiktus kriterijus.

- Remiantis turimomis žiniomis ir vadovėlio informacija dirbat grupėje sukurti bent 5 iš 8 aplinkos apsaugos taisykles (8 taisyklės- aukštesnysis lygis; 7-6 taisyklės- pagrindinis lygis; 5 taisyklės- minimalus lygis);
- Remiantis turimomis žiniomis ir vadovėlio informacija parašyti rašini „Aš saugau gamtą“. Rašinyje nurodyti bent 1 iš 3 problemų ir aprašyti jų sprendimo būdus.
- Remiantis turimomis žiniomis ir vadovėlio informacija sukurti plakatą „Aš ir gamta“, kuris būtų orientuotas į aplinkos išsaugojimą.

Veiklai skiriama 20 minučių, o vėliau vyksta darbų pristatymai.

Vertikalios diferencijavimo namų darbų pavyzdys. Pasaulio pažinimo pamoka 4 klasėje „Kodėl valgome?“ (Pasaulio pažinimo vadovėlis „Šok“ serijos „Gilė“ 4 kl. Nr. 1, p. 42- 43) Pateikiamos namų darbų užduotys, kurios orientuotos į vertinimą ir kokybės ir apimties kriterijus. Jas atlikdami mokiniai gilina žinias apie virškinimą ir sveiką mitybą. Renkasi patys mokiniai.

Remiantis turimomis žiniomis ir vadovėlio informacija užpildyti lentelę apie virškinimą ir mitybą:

- Puikiai- užpildyti visą lentelę;
- Gerai- lentelėje surašyti virškinimo sistemos organus ir aprašyti jų veiklas virškinime;

- Patenkinamai- lentelėje surašyti virškinimo sistemos organus.

Nr.	Virškinimo sistemos organas	Organo veikla virškinime	Vitamino pavadinimas ir maisto produkto pavadinimas, kuriame yra daug šio vitamino

Taip pakartojama ir įtvirtinama mokomoji medžiaga apie virškinimą. Šia užduotimi siekiama, kad mokiniai dar pasidomėtų ir sveika mityba, nes maistas labai susijęs su virškinimu.

Horizontalaus diferencijavimo namų darbų pavyzdys. Pasaulio pažinimo pamoka 3 klasėje „Kaip atsiranda garsas?“. Pateikiamos skirtingos namų darbų užduotys, kurios neorientuotos į vertinimą. Jas atlikdami mokiniai gilina žinias apie garsą ir jo sklidimą. Renkasi patys mokiniai:

- nufilmuoti bandymą apie garso sklidimą ir įkelti į Messenger svetainę;
- išmokti papasakoti dalykinį straipsnelį „Kaip atsiranda garsas?“;
- atlikti užduotis užduočių lape apie garsą ir jo sklidimą.

Kitos pamokos pradžioje peržiūrėti keli bandymai, vienas mokinytis atpasakoja dalykinį tekstą, o kitas pristato atliktas užduotis. Taip pakartojama ši tema.

Mišraus diferencijavimo namų darbų pavyzdys. Pasaulio pažinimo pamoka 3 klasėje apie miegą „Kodėl miegame?“. Pateikiamos skirtingos namų darbų užduotys su vertinimo kriterijais:

- Sukurti miego higienos taisyklės, kurios orientuotos į sveiką gyvenimo būdą.
- 5 dienas pildyti lentelę apie savo miegą (valandos per parą) ir nubraižyti diagramą. Parašyti išvadą apie savo miegą. Pateikti rekomendaciją.
- Išmokti išsamiai atpasakoti dalykinį tekstą „Kodėl miegame?“.

Kitos pamokos pradžioje pristatomos miego higienos taisyklės. Vertinant atkreipiamas, ar jos orientuotos į sveiko gyvenimo būdą. Išklausomas pasakojimas apie miegą. Vertinant pasižiūrėta,

ar jis yra išsamus, paminėtos pagrindinės tezės apie miegą. Likusieji, kurie pildė 5 dienas lenteles apie savo miegą ir braižė diagramas, visus supažindino su savo miego išvadomis.

Mokiniai savo užsibrėžtų tikslų rezultatus fiksuoja kaupiamajo įsivertinimo lentelėse. Čia matosi, kaip sekasi dirbti pasaulio pažinimo pamokose ir kokių rezultatų pasiekė kiekvienas mokiniš.

Kaupiamajo įsivertinimo lentelė:

Data	A lygis	Pagrindinis lygis	Minimalus lygis	Nepasiekiau minimalių rezultatų

Mokinių užpildytos kaupiamajo įsivertinimo lentelės:

Mano darbas pamokoje

Išsikelto uždavinio pasiekimai

Data	A lygis	Pagrindinis lygis	Patenkinamas lygis	Nepasiekiau minimalių rezultatų
09-08				
09-13				
09-16				
09-20				
09-21				
09-23				
09-24				
09-28				
10-11				

Mano darbas pamokoje

Išsikelto uždavinio pasiekimai

Data	A lygis	Pagrindinis lygis	Patenkinamas lygis	Nepasiekiau minimalių rezultatų
09-08				
09-08				
09-09				
09-09				
09-13				
09-13				
09-14				
09-14				
09-15				
09-28				
09-30				
10-13				

Ši diferencijavimo sistema pasiteisino, nes mokiniai išmoko grupėse, poromis, savarankiškai analizuoti dalykinius tekstus, lenteles, schemas ir ieškoti informacijos. Mokėsi atrasti tinkamą informaciją ir ją susisteminti. Lavino kritinį mąstymą. Galėjo patys rinktis užduotis pagal savo gebėjimus. Didėjo mokinių mokymosi motyvacija. Pakilo mokinių pasiekimai iš pasaulio pažinimo: aukštesnio lygio mokinių įvertinimas ūgtelėjo 9 %, o pagrindinio lygio 12 %. Klasės ir namų darbų diferencijuotos užduotys paskatino mokinius dažniau atlikti bandymus ir patyrimines veiklas. Mokiniai noriai įsitraukė į veiklas, nes buvo galima rinktis pagal suvokimą ir gebėjimus. Dažniausiai pamokose kėliau horizontalius uždavinius, nes jie orientuoti į vertinimą. Mokiniais lengva išsikelti siekiamą lygį ir pamokos pabaigoje įsivertinti. Namų darbams patariu užduoti horizontalaus arba mišraus diferencijavimo užduotis, nes jos yra labai įvairios ir orientuotos gilinti pasaulio pažinimo žinias: plakatų kūrimas, bandymų atlikimas ir filmavimas, pranešimų rašymas ir t.t.